

Výsledky experimentálnej analýzy

Nasledujúce zostručnené výsledky experimentálnej sondy do bývalých *Televíznych novín* STV1 zo dňa 25. 5. 1995 pochádzajú z prvopočiatku výskumu a môžu aspoň čiastočne exemplifikovať uvedené postupy analýzy.

Analyzované správy trvali 23 minút a 45 sekúnd. Úvod, zahŕňajúci zvučku, titulky a zahlásenie, trval 49 s a záver – odhlásenie a zvučka 18 s. Čas bloku správ predstavoval teda 22 minút a 40 sekúnd, pričom čistý vysielací čas po odrátaní 64 s páuz predstavoval 21 minút 36 sekúnd.

Všetky 4 titulky v úvode boli doplnené obrazovou zložkou, ktorá sa objavila opäť pri plnom uvedení správy v bloku. Dve zahraničné a dve prechodné domáce správy sa po jednej striedali. Text titulkov bol kondenzovaný, išlo o jednoduché vety, v jednom prípade o eliptickú vetu. Figurovali v nich slovesá procesu, označujúce jeho začiatok a prerušenie, a tak signalizovali dynamiku deja. Nominalizácia, pasívum, použitie plnej formy – Severoatlantická aliancia namiesto skratky NATO a neuvádzanie mien prispeli k neosobnosti a formálnosti úvodu. Zvláštnym javom vyskytujúcim sa vo všetkých prípadoch bolo použitie minulého času, čo je síce v súlade s formálnosťou, ale v nesúlade s funkciou titulku upútať pozornosť na vysoko aktuálnu udalosť.

Úvod a záver správ tvorili zahraničné správy. Prvá správa uvedená ako aktuálna informácia zo zahraničia bola štvrtou najdlhšou: prezentovala bombardovanie srbských pozícií vojskami NATO. Negatívnosť a dramatickosť vyjadrovala tak obrazová zložka, pôsobiaca na diváka prostredníctvom ikon, blízkych záberov postihujúcich mimiku a gestikuláciu rozhorčenia, ako aj textovou zložkou. Popri expresívnych prostriedkoch lexiky, použití klišé, negatívnych slovesných tvaroch sa v oblasti tenoru – v modalite odrazili kategórie nevyhnutnosti, požiadaviek, intencie.

Na jednej strane štátnici, predstavitelia OSN oficiálne zastupujúci pozitívne hodnoty konsenzu – spoluprácu, snahu o zmier, stoja proti negatívnym javom extrémizmu, konfrontácie a násillia, na druhej strane však operujú kategóriami ultimáta, leteckých útokov a intervencie, čím potvrdzujú opak toho, čo je prezentované v správe.

Poslednou správou bola správa o úmrtí, teda tiež negatívna. Pozoruhodné však je, že z celkového počtu 27 správ bolo iba 7, t. j. 25 % negatívnych. „Iba“ uvádzame preto, lebo v zahraničných zdrojoch sa stretávame s poznatkom, že väčšina správ je negatívna. Zdá sa, že v slovenských je to naopak. 75 % bolo pozitívnych, pričom 13, t. j. 50 % bolo otvorene pozitívnych. Negatívne sú zaradené do stredu bloku, obklopujú ich pozitívne. Zaujímavé je, že z nich 6 bolo zahraničných a iba jedna domáca. Tento poznatok môže ale nemusí byť signálom spôsobu prezentácie skutočnosti. Potvrdí alebo vyvráti to až ďalšia, rozsiahlejšia analýza.

Počet správ a ich minútáž sú v porovnaní napr. s britskými tiež odlišné. Pri rovnakom vysielacom čase na BBC je zvyčajne 12–15 správ. Tu išlo o 27 titulov, 9 trvalo od 60 do 95 s, 3 boli kratšie ako 20 s. V prvej tretine sa pravidelne striedali dlhá s krátkou správou. Najdlhšie boli venované Gabčíkove, študentom a jazyku v kontexte tvorby mladých.

Blok správ obsahoval 8 zahraničných, 10 domácich a 9 prechodných správ, z toho 6 prechodne domácich a 3 prechodne zahraničné. Zoradenie v prvých dvoch tretinách prechádzalo plynule od domácich cez prechodné domáce k prechodne zahraničným a zahraničným. V poslednej tretine boli zoradené podľa tematiky.

Polovicu predstavovali tzv. centrálné správy, politika a vysoko aktuálne novinky, to znamená rutinné správy. Tretinu pokrývali špeciálne tematické správy, venované vyššiemu vzdelávaniu a zdravotníctvu. Dvadsať percent patrilo žurnalistickým črtám na tému kultúry a náboženstva.

Zdroje, prispievatelia či autori neboli uvedení v piatich správach. Záverečné písomné informácie o štábe vydania boli na obrazovke 12 s, čo je príliš krátky čas, a tak text nebolo možné celý prečítať.

Analýza jednotlivých správ poukázala na niekoľko zaujímavých javov. Okrem už spomenutej prezentácie „ich“ negatívnej a „našej“ pozitívnej skutočnosti sa k rozdielnosti prístupu k interpretácii reality pridali aj ďalšie aspekty. Dramatické elementy obrazovej zložky boli vo všetkých prípadoch doplnené expresívnosťou textovej zložky, napr. štylisticky príznakovými slovami, superlatívami, klišé, obraznými vyjadreniami. Prezentácia skutočnosti prostredníctvom reprezentantov vládnych, politických a iných inštitúcií vo väčšine prípadov úzko súvisela s otázkou hodnôt konsenzu pri prezentácii „nás“ – „ich“ a vnášala iba jeden uhol pohľadu, keďže protistrana nebola reprezentovaná vôbec alebo iba nepriamo.

Modalita v texte bola oveľa zreteľnejšia v zahraničných správach, kde sa vyskytli prejavy označujúce povinnosť, možnosť, nevyhnutnosť. Priamosť, signalizovaná napr. konkrétnymi pomenovaniami osôb a inštitúcií, prevládala aj v zahraničných správach. Chýbajúci kontext udalosti v dvoch prípadoch viedol k strate jej významu a jej uvedenie sa nám javilo ako nepodstatné.

Zaujímavá bola aj slovesná forma textu. Pri zahraničných správach sa pasívum vyskytlo iba ojedinele, dôraz sa kládol na aktivnosť deja. Súviselo to aj s priamosťou vyjadrovania, ktorú sme už spomínali. Pasívum sa v domácich správach vyskytuje veľmi často, pričom v niektorých prípadoch je jeho použitie účelové, napr. v správe o podujatí Prečo mám rád slovenčinu. Išlo o domácu, regionálnu, vysoko pozitívnu správu, s nadmerným výskytom dramatických elementov, symbolov, expresívnosti v obidvoch zložkách. Jediná pasívna konštrukcia je vo vete – „...na území, kde je slovenčina najviac ohrozená, celé stáročia zanedbávaná.“ Podobne v správe o Gabčíkove, kde „vdďaka“ pasívu nie je zrejmy autor dohody, účastníci monitorovania, ani